

Poština
pavšalirana.Uredništvo
in
upravnništvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

AVTONOMIST

Glasilo „Združenja slovenskih avtonomistov“.

Izhaja vsak petek.

Celoletna na-
ročnina 50.— D
mesečna 5.— „
Inozemstvo
celoletno 100.
Posamezne
po Din 1-25
Izserati
se računajo:
pol str. 560 D,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglasih
beseda 50 p.Kaj hočemo? Lastno zakonodajo na lastnih tleh vzrastlega sloven-
skega ljudstva!

Važni sklepi.

Preteklo nedeljo je zborovalo v Zagrebu vodstvo hrvaške republikanske kmečke stranke. Na tej seji je govoril Radič o zasedanju društva narodov in na njegov predlog je vodstvo sprejelo sledeče resolucije:

1. Hrvaško narodno zastopstvo sprejema ameriški predlog za razorožitev in bo vso svojo moč zastavilo za to, da sprejme ta predlog tudi parlamentarna večina, v kateri sede zastopniki HRSS in današnja parlamentarna vlada, ki jo podpira HRSS.

2. Hrvaško narodno zastopstvo in ves hrvaški narod bo z vso svojo močjo nadaljeval svojo miroljubno človečansko politiko resnične ravnopravnosti vseh narodov in narodnih manjšin v državi in vseh stanov.

3. V duhu nepomirljivega boja proti militarizmu in brez najmanjšega sledu defetizma se bo vršilo tudi veliko letošnje zborovanje HRSS dne 14. septembra v Zagrebu.

Ameriški predlog za razorožitev so sestavili general Bliss, diplomat Miller in vseučiliški profesor Shottwell. Ta predlog zahteva, da morajo vse države, ki so članice Dru-

štva narodov, pa tudi druge, ako to žele, vsak svoj spor s kako drugo državo predložiti v razsodbo mednarodnemu sodišču v Haagu. Država, ki tega ne stori, se smatra za napadalko. Ravnotako se smatra za napadalko tudi država, ki se razsodbi mednarodnega sodišča ne bi hotela pokoriti. S tako državo lahko obračunajo vse druge države tako, da prekinejo z njo vse trgovske, finančne in diplomatske zveze.

Omenjeni trije Amerikanci so dalje naročili svojemu zastopniku, ki se je ravnokar mudil na Balkanu, naj obišče tudi Štefana Radiča v Zagrebu in naj ga vpraša za njegovo mnenje. Radič je amerškemu predlogu dodal sledeče točke:

1. Če se v kakšni državi parlamentarna večina proglasi za pacifiistično (miroljubno), vlada pa zaradi tega parlamen razpusti, naj se smatra tak korak za napad na celo Društvo narodov.

2. Če v kakšni državi, v kateri živi več narodov, en narod izvoli večino poslancev, ki so pacifisti, potem se tak narod lahko sprejme za izrednega člana Društva narodov. Če pa bi se kakšna država temu protivila, jo je smatrati za napadalko na Društvo narodov.

Razorožitev.

V šolskih knjigah beremo, da je nekdanj vladala na svetu samo surova sila. Pravice ni bilo, ampak odločevalo je »pravo močnejšega«, t. j. kdor je bil močnejši ali pa bolj oborožen, ta je lahko počel, kar se mu je zljubilo. »Pravo močnejšega« je veljalo mnogo stoletij, dokler niso povsod vzpostavili sodišč, kjer odločuje pravica, izrečena v imenu celokupnosti, ne pa surova sila.

Tako beremo v šolskih knjigah in smo silno ponosni na svoj napredek.

Ali pa je naš »napredek« res tako velik? Ali pri nas res odločuje pravica in ne več surova sila in pravo močnejšega?

V zasebnem življenju je res tako. V zasebnem življenju si pač ne sme določati svoje pravice vsak sam, ampak si jo mora iskati pred sodiščem. V življenju narodov pa odločuje še dandanes le surova sila in ne pravica.

V varstvo svojih interesov se narodi še dandanes ravno tako oborožujejo kakor so se oboroževali

pred svetovno vojno. Ni je iznajdbe, ki je ne bi takoj izkoristili v moralne namene in ljudje plačujejo vsako leto milijarde in zopet milijarde, samo da si nabavljajo vedno novo in moderno orožje. Na milijone ljudi živi v vojašnicah brez dela in čaka le na povelje, kdaj bodo lahko začeli moriti ljudi, ki jih nikdar niso videli in ki jim nikdar niso storili nič hudega!

Kdor vse to premišljuje, mora spoznati, da ljudje niso prav nič napredovali, ampak da žive še v ravno taki podivjanosti kakor pred tisoč leti.

V najnovejšem času pa so se vendarle našli plemeniti možje, ki so začeli razmišljati tudi o tem vprašanju. Ranjki predsednik Zedinjenih držav Wilson je bil eden prvih odločilnih državnikov, ki je začel resno misliti o tem, kako bi se dalo odvaliti z ramen trpečega človeštva ogromno vojaško breme. On je rekel: »Če je mogoče, da si posamezni ljudje ne smejo delati svoje pravice s silo, mora biti tudi mogoče, da si narodi ne bodo svoje pravice delali s silo! Če si je znala človeška družba ustanoviti sodišča, kjer se deli pravica posameznim ljudem v imenu celokupne organizirane družbe, potem mora biti tudi mogoče, da se napravi sodišče za narode, kjer se bo delila pravica tudi narodom v imenu organizacije narodov.«

Iz tega razmišljanja velikega ameriškega državnika je nastalo »Društvo narodov«. V tem društvu bi morali biti zastopani vsi narodi

in vse države sveta. Zaenkrat sicer še nismo tako daleč, ker manjka v društvu še precej narodov in držav, ni pa nobenega dvoma, da se bo organizacija narodov in držav polagoma tako razvila, da bodo v njej zastopani prav vsi. Kakor hitro pa bo ta organizacija dovršena, bo mogoče napraviti tudi mednarodno sodišče, ki bo imelo dovolj moči, da se bo moral njegovim odločitvam pokoriti vsak član društva narodov, ravno tako kakor se mora pokoriti odločbam navadnega sodišča vsak državljani. Kdor pa se ne bi hotel taki odločbi pokoriti, ga pa bodo vsi ostali člani lahko k pokorščini prisilili.

Ko bo taka mednarodna organizacija gotova, bo mogoče doseči tudi znatno znižanje vojaških bremen, mogoče pa bo doseči tekom časa popolno razorožitev. To bo za vse človeštvo velikanski napredek. Denar, ki ga danes trosimo za vedno nove topove itd., bodo ljudje lahko porabili za resnične kulturne in socialne ustanove. Namesto vojašnic bodo ljudje lahko gradili šole, gradili bodo dobre ceste in železnice, zidali bolnišnice in skrbeli za onemogle delavce tako, da se nikomur ne bo treba več bati temne bodočnosti. Oni ljudje, ki danes žive v vojašnicah, se bodo zopet lahko vrnili na svoje pravo delo in bodo zopet ustvarjali, ne pa se učili, kako se podira, kar ustvarjajo drugi. Današnji rod, ki je prenasiten z duhom pretepaštva, se bo moral umakniti novemu rodu, ki bo vzgojen v spoštovanju do dela in v resnični ljubezni do bližnjega.

Iz govora Štefana Radiča.

Zakaj smo republikanci?

Radič je rekel: Naši nasprotniki prav dobro vedo, zakaj smo republikanci. Republikanci so zato nasprotniki monarhije, ker do vseh dvorov resnica jako težko prodira. Kdor bere zgodovino, bo našel, da je padlo mnogo monarhov samo zato, ker jih resnica ni nikdar dosegla.

V zadnji številki »Avtonomista« smo objavili nekaj odstavkov iz velikega govora Štefana Radiča, v katerem je odgovarjal na različne obdolžitve in trditve Nikole Pašiča. Danes objavljamo iz tega govora še nekaj odstavkov, ki zaslužijo, da jih poznajo tudi naši bralci.

LISTEK.

Kmečki punt.

Hrvaško napisal Avgust Šenoa.

„Hvalite Boga, da je Ambrož prišel o pravem času, ker bi sicer pred Bogom in svetom prelomili svojo prisego.“

XXIV.

„Jaz sem gospodar na Susjedu!“ je dahnili Tahi z vso jezo svoje duše. In bil je res gospodar, bil je zakon, oblast in pravica, ali boljše povedano, ni bilo niti zakona niti pravice. Vsaka solza je padla na trdi kamen, vsak vzdih se je izgubil v vetru. Madžara sta mu bila predala ves imetek in od takrat sta bili prešli dve leti preko te proklete pokrajine, kakor dve divji kači, ki zapuščata za seboj strupeno sled. Da, da, Bog je ta kraj izbrisal iz svojega spomina. Tahi je sedel na Susjedu sam. Žena mu je bila umrla, sinovi so bili na vojski, Gabrijel je nekje študiral, plemstvo ga je po malem zapuščalo. Draškovič ga je zatožil kralju, Ambrož ga je s svojo pravdo stiskal v škripce, ljudstvo je obupano dvigalo svoje pesti, Lolička se mu je izneverila, pač pa ga je v kosteh začela ščipati putika. Sam je v tem starem prokletem zidovju, sam s svojo samoto, s svojim strahom, s svojo grizečo vestjo. In tedaj je začel besneti zaradi svojih muk, besneti za zabavo, besneti, ker je vsa njegova natura pobesnena. S polnimi pe-

rišči je na saboru sopal denar za vojsko, da bi zaslepal kraljevo milost, doma pa je z železno peto stopal na kmečke tilnike, da je kri škropila do neba. In ljudstvo? Ljudstvo se je smeje rogalo svoji nesreči, rogalo se svetu, ki ni vreden da po njem proklete kosti nosiš. To je bil strašen smeh: tako se smeji zver! Srca so okorela, duše se zadušile, roka se je odvalila plugu, od daleč so se ogibali cerkvi in se krohotali, če jim je kdo omenil Boga. Prišel je glad, strašni, neizprosni glad. Nalivi so odnesli posevke, mraz je opalil gorice in žir, solnce je izpilo potoke in oprazilo letino. In prišel je glad, ki žene kri v možjane, kri pretresa z ledeno mrzlico, ki kakor razbeljeno železo žge po drobu. Nebo je vedro kakor gladka plošča, v kateri se zrcali vsa strahota ljudske nesreče. Vrhovi bregov so čisti, drevje stoji mirno kakor kamenje, listje se je zvilo in porumenelo; v potočni strugi leži suhi prodec, po poljih postajajo grude trde kakor kamen, izpod prežgane rjave ruše se kaže žejna zemlja in poka; vinsko trsje je črno — nikjer ni oblaka, nikjer pomoči, nikjer ni Boga! Po vasi Brdovcu je vse pusto. Suhi psi blodijo s povešenimi glavami po potih, govedo muka po hlevih, ker nima krme, nima paše, in solnce pripeka, da se ti sapa užiga. Kata Gregoričeva je stala bledega lica in motnih oči pred svojo hišo za Ilijo, ki se je z botrom Gubcem napotil proti župnišču, otroci pa so jo vlačili za krilo in jokajoč klicali:

„Mama, mama! Kruha nam daj! Kruha! Lačni smo.“ Solza je privrela ženi iz očesa.

„Počakajte,“ je zaklicala Kata, „ravno sem ga dala v peč.“

„Oho!“ se je izza meje pokazalo grčasto lice Gušetičovo, „Vi imate kruh v peči? Ej, vidi se, kaj je gospoda! Samo pazite, da vam sosedje ne podrejo peči!“

„Kruha, da!“ je kmetica s solzami odvrnila, „iz mekin in hrastove skorje! Ali je to, Bog mi odpusti ta greh, božji dar? In otrokom ga moram dati po malih kosih, da mi ne poginejo na tem kamenju.“

„Jaz pa sem, glejte, bolj pameten,“ je odvrnil Gušetič, „in se živim z žganjico. Res sem jo v Zagrebu ukral, toda, ali glad vpraša, kje je moka rastla? Vi ste še srečni, ker bi se kje druge ljudje za mekinje pobili. Čujte! Čujte!“ V tem trenutku se je v jutranjem zraku oglašil tanki glas mrtvaškega zvonca in čez nekaj časa so se za mejo pokazali štirje kmetje, ki so nosili s črnim suknom pokrito trugo.

„Koga nesete?“ je zaklical Gušetič?

„Bistričko nesemo, ta je danes že tretja, včeraj pa jih je bilo osem,“ je odgovoril kmet.

„Kaj pa ji je bilo?“

„To, kar vsem manjka,“ je odgovoril kmet, „ni imela kaj grizti. Včeraj ji je prinesel mož iz Štajerske hlebec kruha, deset ur daleč je šel ponj, ona je vsega do mrvice snedla in bila mrtva.“

Ali so Hrvati komunisti?

Na očitjanje, da je Radić komunist in da so vsi hrvaški republikanci komunisti, je odgovoril Radić: »Da, vsi Hrvati so komunisti, toda na svoj način, ker smo se mi razvili iz zadrug. Naših zadrug nam ni ustvarila država, ampak naše narodno ževljenje. Naše zadruge so rodovinske. Vsak član zadruge je njen enakopraven član. Zadruge si svoje načelnike volijo kakor se voli predsednik v republiki. V naših zadrugah so nastale naše pesmi, tam je zrastle naše poštenje in naše delo. V naših zadrugah se je razvila vsa naša kultura. V zadrugi ima vsak hrvaški kmet svoj dom in svoje ognjišče. Zato je zadruga temelj vsega našega narodnega in gospodarskega življenja in zato je zadruga tudi temelj našega republikanstva.

Z ozirom na naše zadruge sem v Moskvi povedal, da se nam ni treba učiti komunizma ne od Marksa in ne od Lenina.

Če hočejo na dvoru verjeti, da smo res komunisti, naj le verjamejo. Mi vemo, kaj smo in kdo smo, Pašić naj se pa laže naprej.

Mi nismo boljševiki in to tudi nikdar ne bomo. Mi smo napredni kmečki demokratje, ki se lahko razgovarjamo tudi s komunisti, če zahteva to mednarodni interes.

Razlika med prejšnjo in sedanjo vlado.

O tem je rekel Radić: Razlika med obema vladama je bistvena. Sedanja vlada res še ni mogla vsega napraviti, kar si želimo. Dovolj pa je že to, kar je napovedala v svoji izjavi. Glavno je, da nam da dobro upravo in da stre korupcijo. Zato bomo mi to vlado podpirali do novih volitev. Nova vlada je nastala v parlamentu, ona se tudi onira na parlament in zato jo priznava vsa Evropa za parlamentarno vlado, ne pa za vlado nasilja, kakršna je bila prejšnja.

„Izenačenje davkov“ — lažljivo geslo.

Ena izmed lažljivih fraz naših zmešanih „političnih“ voditeljev je tudi ta, da je treba davčna bremena „izjednačiti.“ Po shodih govore o tem in v časopisih lahko beremo, kako se je ta ali ona stranka že zavzemala za izjednačenje davkov.

Če pa tej stvari pogledamo do dna, se nam zarezji nasproti spačen obraz gospe Laži. Ljudje, ki to stvar premalo poznajo ali pa premislijo, so takoj prepričani, da bi bilo to pravično. Če pa je to tudi mogoče, na to največkrat niti ne mislijo.

Če govore naši slavni „državotvorci“ o potrebi izjednačenja davčnih bremen v državi, priznavajo s tem tudi že dejstvo, da so danes davščine krivično razdeljene. V socialnem smislu, so naša državna bremena res nepravilno razdeljena. Belgrajski davčni sistem je tako primitiven kakor v kakšni zamorski državi. Kadar si v Belgradu zažele novih davkov, kar enostavno povišajo carino, potrošnino in razne takse (štempeljne), in takoj imajo dovolj denarja. Kdo pa plačuje carino, trošarino in takso? Največ revno ljudstvo. Največji revež plača ravnotoliko, kolikor največji bogataš. Če si revna kmečka užitarica privoščijo skledico kave, plača od kave že v prodajalni obenem s kupno ceno tudi carinski in trošarinski davek in sicer ravnotoliko kakor bogataš. Če kmet potrebuje za svojega otroka, recimo krstni list, plača zanj ravnotakšen štempelj kakor največji bankir. Na drugi strani pa so davki tudi po raznih deželah zelo neenako razdeljeni. Srbija plača v razmerju števila prebivalstva najmanj državnih davkov. Slovenija ga procentualno in z ozi-

rom na „bogastvo“ plača več kot Vojvodina in Hrvaška. V Sloveniji se davek sproti iztirjuje. Če ne gre zlepa, gre pa z grda. V Vojvodini, ki je najbolj bogata dežela naše države, in je naše države resnična žitnica, pa dolguje bogati nemški, madžarski in čifutski svet državi pa kar **poldrugo milijardo dinarjev** na starih, že davno v plačilo zapadlih davkov!

Kako pa pride to? To pride od tod, ker je v naši državi kar **pet upravnih sistemov**. V Sloveniji in v Dalmaciji je v veljavi še stari avstrijski upravni sistem. Na Hrvaškem in v Slavoniji ter v Vojvodini je v veljavi stari madžarski upravni sistem. V Bosni in Hercegovini stari bosanski upravni sistem. V Srbiji imajo svoj srbski upravni sistem, a v Črnigori svojega starega črnogorskega, to se pravi nobenega. Ti sistemi so zelo različni. Najbolj popoln in točen je stari avstrijski sistem, zato tudi najbolj točno „deluje“ tam, kjer je v veljavi še iz dobe pred vojno. Pri nas imamo katastrof, „runtočne knjige, mane itd. Vse to je n. pr. v Srbiji še neznano. Tam se davek pobira po vaseh in srbski kmet z davkarjem, ki prija na konjiču pobirat davek v vas, še gliha, koliko bo plačal. Pri nas pa davčni uradnik predpiše davek kmetu doma v svoji pisarni, kjer ima zato vse pripomočke pri roki, na pr. posestne liste, iz katerih se natančno vidi, koliko je posamezna parcela velika in koliko donša. Pri roki ima gruntovno knjigo, iz katere vidi, kaj je kdo kunil in koliko je plačal kmetine. Vsega tega v Srbiji še nimajo. Pri nas imamo davek na dohodke še iz avstrijskih časov, v Srbiji tega davka ne poznajo v tej obliki in izmeri. Zato pri nas kmet in

delavec plačujeta neprimerno več, kakor n. pr. v sosedni Hrvaški, ki ima mnogo blažje madžarske davčne postavbe in precej več kot v Srbiji, ker je davčna uprava prav zelo primitivna. Pa pride časih kdo in pravi: Res je, Srbijanci plačujejo manj, kakor mi. Toda srbski kmet je v vojni veliko trpel in se mora to upoštevati. — Res je, pravimo mi, so srbski kmetje in njihove družine veliko trpele. Res pa je tudi, da so tudi slovenski kmetje in delavci ter njihove družine veliko trpele med vojno. To je eno. Drugo pa je, da morajo biti v modernih državah vsi enaki pred zakonom, tudi tedaj, kadar gre za žep in za plačila. In sedaj pridejo modrijani iz „Jutrove“ ali „samostojne“ dežele in pravijo: Davek je treba izjednačiti! Da! Kako pa boš to storil, to povej? Ali misliš, da moreš napraviti katastrofe in gruntovne knjige in davčni aparat, če to sklene kakšna vlada ali celo parlament — takoj ali vsaj v petih letih? Vsak pameten človek vé, da je za to delo, če se enkrat začne, potrebno skoraj 50 let. Ali bomo čakali na to preljudbo „izjednačenje“ tako dolgo? V 50 letih bo svet že čisto predrugačen, najbrže takšen, da bi bil takoj zaprt, če bi skušal to prorokovati. Zato je tisto trošanje o „izjednačenju davčnih bremen“ navaden švindal, da mu ga ni nara pod solncem!

Važen sestanek „Zveze narodov“.

1. septembra t. l. se je začelo v Ženevi važno zasedanje „Zveze narodov.“ Ta institucija se je ustanovila po vojni na inicijativo Wilsonovo. Bila pa je doslej takorekoč brez moči. Mi mislimo, kadar dobi „Zveza narodov“ tisto moč, ki ji je bila spočetka namenjena, bo vsaj za dogleden čas konec vojnih zapletljivosti in večnega oboroževanja. Sedanje zasedanje te „Zveze narodov“ je zelo važno, ker se posvetovanju udeležita tudi ministrska predsednika Francoske in Angleške. Predsednik angleške države Mac Donald bo sedaj predložil načrt za mir in razorožitev. Tudi Francozi bodo za ta načrt. Skoroda ne dvomimo, da bodo ta posvetovanja imela pozitiven vspeh. Angleži bodo predlagali, da se vseh 54 držav, ki so že danes članice te „Zveze“, obvezno zavežejo **diplomatično in vojaško** se postaviti na stran tiste države, ki bi bila od katere druge napadena. To se pravi, da bi vsaka država, ki bi hotela napasti kakšno drugo, imela

Vprašali boste, kako pa je potem mogoče v tem pogledu napraviti več pravice? — Samo tako, pravimo mi, da se za posamezne dežele določi po pogodbi, kaj morajo prispevati za tiste vsem **skupne stroške**, ki so potrebni za vzdrževanje državne hiše. Slovenija plača toliko, Hrvaška toliko, Srbija pa toliko. Kako pa posamezne dežele potem v svoji notranjosti razdele potrebne davke, komu jih nalože več, komu manj, to bodi čisto njihova **notranja zadeva**. Tako nam že sam davčni problem države kaže, kako se jo mora preurediti, da bo prav. Če se državo postavi na federativno podlago, potem je lastna državnost Slovencev tu. In nobenega zadržka ne more več biti, da bi ta država, čeprav majhna, ne bila na znotraj zgrajena po res po demokratičnih in republikanskih principih.

Iz tega se vidi, da je naš program federativne republikanske države pravilen. Prav priprost je, zato tudi tako resničen, da ga vsakdo z lahkoto zapomne. — Tako smo na enem samem delu državne uprave pokazali, kako nesmiselno delajo tisti, ki se našemu federativno-republikanskemu načelu še posmehujejo. Toda posmehuje se mu le gospoda, kmet in delavec pa vsak dan na svoji koži občutita, da je uresničitev našega programa postala zelo nujna!

diplomatično in vojaško opraviti z vsemi državami, ki so včlanjene pri „Zvezi“. In teh je že sedaj 54. Ker so se nedavno na konferenci v Londonu Nemci in Francozi zgledali zaradi nemške odškodnine, je gotovo, da bo sedaj tudi Nemčija pristopila v to „Zvezo“. Ostane še Rusija, ki bo pod otovili pogoji tudi zraven. Tako bo mir Evropi zagotovljen. In potem ne bo pri nas nobenih izgovorov več za vzdrževanje velike armade in generalov v tolikšnem številu. Narodi se bodo lahko odahnil in če bodo pametni, jih bo vodilo to naravnost v „Zedinjene države Evrope.“

Slovinci in Hrvati v Ženevi nismo zastopani, čeprav so tam celo — Albanci. Nas zastopa — Srb dr. Marinković. To seveda samo zaradi tega, ker smo „eno“, ker smo centralistična država. Da bo tudi nam pristop omogočen v svet narodov, zato moramo pa delati in se boriti za federativno republiko!

Iz naše organizacije.

V Mariboru bodo ta mesec občinske volitve. Slovenski kmečko-delavski republikanci v mestu samem še nimajo izvedene organizacije. Ker pa imamo tam vendarle precej somišljenikov, ki povprašujejo, komu

naj oddajo svoj glas, jim v tem sporočamo sledeče: Nobena stranka nas ni glede teh volitev upoštevala. Ker nimamo svoje liste, priporočamo somišljenikom, da se volitev **vzdrže** in da ne gredo na volišče!

„Na zdravje!“ se je nasmejal Gušetič, „danes sta pri nas samo dva sita, Tahi na Susjedu in črv v grobu. Toda — mi se bomo povabili v goste. Zbogom, botra Kata! Da, res, recite Jani, naj se pazi, Peter Bošnjak se mota okoli nje, kakor kragulj okoli piščeta. Vem, da je poštena, toda Bošnjaku je bil za botra sam hudič, če ne Tahi. Lahko bi se zgodilo kaj hudega. Z Bogom!“

„Ne bojim se za Jano, boter! Z Bogom!“ je odvrnila Kata in stopila v hišo.

* * *

V vas je na konju prihitel Peter Bošnjak z dvema človekoma, ki sta vsak na povodcu vodila jato lovskih psov. Pred hišo župana Ivana Horvata so se ustavili, psi pa so začeli skakati, lajati in tuliti.

„Kje je župan?“ je zaklical sluga s konja. Pred vrata je stopil gospodar.

„Ali si nabral po vasi hrane za lovske pse?“ se je zadr Peter.

„Za pet ran božjih!“ je župan sklenil roke, „kaj nam vodite te cucke sem, ko že sami gladu umiramo? Saj smo jih danes že troje pokopali.“

„Kaj to briga mene?“ se je zasmel sluga, „meni ni treba skrbeti za vas, ampak za gospodarjeve pse. Taka je zapoved, da morate pse nakrmili, jaz ne vprašam, kje boste vzeli.“

„Toda kje naj vzamemo, če sami hrasto-vo skorjo glodamo?“

„Poznam jaz vas falote. Ali vam ne nosi vaš pop iz Zagreba kruha, ali vam ga ne daje gospa Marta iz Mokric. Dajte hrano za pse!“

„Da, župnik nam daje nekaj kruha, da ga razdelim med bolnike.“

„Daj hrano! Naprej, fanta, v bajto!“ je zakričal Bošnjak in ošinil župana z bičem preko glave. Možakarja sta vdrla v hišo in čez nekaj časa prinesla košarico s črnim kruhom.

„Aha! Vidiš ti, lopov! Dajte sem košaro! Husa!“ je zaklical Bošnjak, prelomil vsak hlebec na dvoje in začel kruh metati med pse, ki so besno poskakovali okoli konj, „husa! Da bi vam dišalo! Ha! Ha! Grizite, glodajte! Zdaj vas je tudi pop enkrat nakrmil!“

Psi so se rentajoč trgali za kruh, stakajoč si je župan brisal ranjeno lice. Dalje v stran pa so stali vaščani, ženske, otroci, starci, suhi, bledi, z odprtimi usti. Njih krvave oči so bulile v pasjo gostijo, krvave oči, ki so jim hotele skočiti iz jame. Psi renčijo in žvečejo, mrtvaško zvonice cinka, Peter pa kriči svoj „Husa! Husa!“

* * *

„Duhovni oče,“ je rekel Babiču Gubec, sedeč za mizo preprostega župnišča, dočim je Ilija s prekrižanimi rokami stal pri oknu, „tako ne gre več dalje! Ne, gospoda nas s svojo pravico ne bo več goljufala. Pravice ni več na svetu. Po vašem nasvetu smo nekaj časa čakali, toda sedaj je mera polna. Duša nam je na jeziku, kri nam je stopila v glavo, in če ne

vzdignemo o pravem času rok, nam bo ta stara pijavka na Susjedu izpila še zadnjo kapljico in naše roke bodo preslabe, da bi porinile nož v Tahovo srce. Gospoda pravi, da nismo ljudje. Dobro. Dokazali jim bomo, da smo, da to zavrženo kmečko srce nosi v sebi prav toliko krvi kakor velikaško; dokazali jim bomo, da nismo zveri. Da, duhovni oče, treba vam je vedeti, da se bo v imenu našega kralja vse vzdignilo na Susjed. Ne zaradi krvi, ampak zaradi pravice se bo vzdignil kmet, ne da kolje gospodo, ampak da reši svoje pošteno življenje.“

„Otroci moji,“ je pripomnil župnik blago in položil roko na Gubčevo ramo; „poslušajte, zakaj sem vas poklical. Potrpite!“

„Potrpiti!“ je planil Ilija po konci. „Doklej pa še, častiti gospod? Goli smo, nesrečni. Ali ne vidite, kako ljudje od glada padajo? Gosposke kašče so polne, mi pa glodamo skorje in moramo krmiti gosposke pse, in če kaka psica pogine, jo mora kmet plačati. Gosposki kozolci so polni, pri nas je komaj kakšna betva krme, mi pa moramo gosposko živino krmiti in če kako živinče pogine, ga moramo mi plačati.“

(Dalje prihodnjik)

Ali sem že poslal — naročnino?

V nedeljo 31. avgusta 1924 so se zbrali zaupniki slovenske republikanske kmečko-delavske stranke izpod Krima v **Pijavogorici**. Na zborovanje so prišli tudi zaupniki iz sosednjih občin in vasi, tako iz Brezja, Građišča, Želimelj in Iga. Navzoč je bil tudi zastopnik krajevne organizacije s. Turjaka. Poročevalec g. Prepeh, je v poldrugournem poljudnem govoru razložil današnji politični in gospodarski položaj Slovencev sploh in položaj kmečkega ljudstva v Jugoslaviji še posebej. Vsi navzoči so

izvajanjem poročevalca pritrdili ter sklenili takoj pristopiti k ustanovitvi krajevne republikanske organizacije za Pijavogorico. Izvolil se je odbor organizacije, ki mu načeluje vrli kmet Ivan Skubic, podnačelnik je pa ugledni posestnik Franc Dolenc. Zastopniki sosednjih občin so sklenili, da se ustanove krajevne organizacije slov. republikancev tudi pri njih ter bodo v to svrhu vse potrebno ukrenili. Zborovanje je lepo in v popolnem soglasju uspelo. Živeli Slovenci, živel republika!

Dnevne vesti.

Zborovanje Društva narodov. V Ženevi v Švici zboruje društvo narodov. To zasedanje je zlasti letos velikanskega pomena, ker bodo razpravljali o **razorožitvi**. Zasedanja se udeležijo odgovorni državniki skoro vsega sveta. Tudi za nas Slovence utegne biti to zasedanje velikega pomena, če bodo obveljali ameriški in Radičevi predlogi, kajti v tem slučaju bi dobili mi **mednarodno priznanje** in bi tako našli način, da bi lahko uveljavljali svoje zahteve pred vsem svetom.

Stanovanjski zakon. Sedaj veljavni stanovanjski zakon velja do novega leta. Z novim letom naj bi se začelo zopet gospodariti po starem, to je, gospodarji naj bi zopet postali pravi lastniki svojih hiš. Za gospodarje bi staro stanje bilo seveda zelo ugodno. Najemniki pa se odpravi stanovanjske zaščite upirajo in zahtevajo podaljšanje sedanjega stanja. Ker obema zahtevama ni mogoče ustreči, se je vlada odločila, kakor poročajo listi, za neko srednjo pot, da bo namreč dovoljeno gospodarjem zvišati najemnino, ne bodo pa še smeli strankam odpovedovati stanovanj po svoji volji. Zvišanje najemnin in njihova prilagoditev na ostale cene je gotovo pravična zahteva, poskrbeti bo morala pa vlada tudi, da bodo ljudje, zlasti javni nameščenci, dobili tudi zvišanju najemnin primerne dohodke. Zvišanje najemnin bo gotovo pripomoglo, da se bo stavbena **glavnost** nekoliko oživila, ker bodo ljudje, ki imajo denar, rajše zidali, če bodo videli, da se jim v stavbe vloženi denar tudi primerno obrestuje.

Zmaga. V novejšem času opazamo že jasno, kako vsepovsod zmaga **slovenska misel** nad onim meglenim „jugoslavenstvom“, ki so nam ga hoteli po sili vbiti v glavo razni „narodni“ prenapeteži. Danes je vsak prepričan, da ni prav nič slabši Jugoslovian tisti, ki spoštuje svoj slovenski materini jezik, kakor pa tisti, ki bi najraje utopil slovenščino v nekem „jugoslavenskem“ morju. Da je prišlo tako daleč, to ni najmanjša zasluga „Avtonomista“. In kakor je zmaga **slovenska misel**, ki jo je od vsega početka zastopal „Avtonomist“, tako bo zmaga **republikanska misel** med nami. Zato pa širite „Avtonomista“ vsepovsod, da ne bo nobene slovenske kmečke hiše brez njega!

Izpuščenji komunisti. Prejšnja vlada je začela divjo gonjo proti komunistom. Posledica te gonje je bila, da so tudi v Sloveniji začeli zapirati komuniste kar vseprek. Zapirati pa je začela prejšnja vlada komuniste zato, da bi na ta način pred svetom nekako opravičila svojo diktaturo. Po dolgi preiskavi je sodišče v Ljubljani vendarle enkrat postavilo obtožene komuniste na zatožno klop in jih vsled pomanjkanja „prevratnih“ dokazov seveda tudi oprostilo. Preiskava je dokazala, da so bili obtoženi komunisti popolnoma po nedolžnem zaprti, torej samo zato, ker so bili komunisti, ne pa zaradi kakega kaznjivega dejanja. S svojim pravorekom je sodišče najostrejšje obsodilo — prejšnjo vlado.

Organizirajte se! V Sloveniji je še vedno mnogo občin in fara, kjer je pač precej republikancev, a ti niso organizirani. Brez organizacije pa je vsako politično delovanje nemogoče. Snujte torej povsod krajevne politične organizacije in skr-

bite, da se slovensko republikansko glasilo „Avtonomist“ kar najbolj razširi! Vsa potrebna navodila za snovanje krajevnih republikanskih organizacij se dobe pri upravi „Avtonomista“, Ljubljana, Breg št. 12.

„Vlada bo padla!“ Tako se glasi vsakodnevna tolažba, s katero tolažijo svoje ljudi razni centralistični listi. Vlada pa ne bo padla, dokler jo bodo držali hrvaški republikanci. Ti pa bodo podpirali sedanjjo vlado tako dolgo, dokler ne bo čas za volitve.

Junaki. Slovenski centralistični listi, ki se imenujejo „demokratski“, vedno in vedno naglašajo, da bo vlada padla, ker **kralj** ni ž njo zadovoljen. To so res lepi „demokratični“ junaki! Sedanja vlada je **parlamentarna** vlada in dokler ima v parlamentu večino, je čisto vseeno, kaj in kako misli dvor o njej. Če bi imel kralj pravico razpuščati tudi **parlamentarne** vlade, potem ne bi bilo treba parlamenta, ampak bi imeli absolutizem in monarhistično samovoljo. Tega pa naša ustava ne pozna. Kdor se torej danes hoče zatekati pod kraljevsko varstvo, ni „demokrat“ — čeprav se sam tako imenuje, ampak je navaden nazadnjak. Pustite toraj kralje pri miru!

Pravoslavna cerkev ima svetnika svetega Autonoma, kojega god se je letos praznoval 24. avgusta.

Živel militarizem! Naši bralci se spominjajo, da je nedavno angleški ministrski predsednik svetoval vsem malim državam, med njimi tudi Jugoslaviji, da razorože. Oboroževanje je zelo drago in državam tudi nič ne koristi, ker jih večje države v slučaju konfliktov lahko premagajo. To se je videlo tudi v zadnji svetovni vojni. No, pri nas se gremo še vedno soldate, saj imamo dovolj denarja in davkov. Tako poročajo iz Beograda z dnem 30. avgusta letos: „V vojnem ministertvu pripravljajo načrte za zgradbo novih vojašnic v Štipu, Beogradu in Vinkovcih. Za zgradbo teh vojašnic je že odobren kredit 8 milijonov dinarjev.“ Bolj veseli bi bili, če bi se poročalo: Vlada je odredila, da se vrnejo slovenski vojaki in orožniki iz Makedonije in albanskih krajev domov v Slovenijo.

Prošnja. Neki naš somišljenik je brezposeln. Bil je od politične oblasti kaznovan zaradi klica: »Živel republika!« Star 26 let je bil poprej drž. poduradnik. Sprejme vsako delo bodisi kot pis. moč, praktikant, sluga, paznik ali čuvaj. Najraje bi prišel k lesni stroki. Če kdo ve za takšno službo, naj to naznani naši upravi.

Osnovni pojmi modernega bančništva. Izšla je knjižica s tem naslovom, ki jo je po prof. na visoki šoli za svetovno trgovino dr. jur. & dr. phil. & dr. rerum politic. Granichstaedten-Czervi za naše razmere priredil in z ozirom na ravnokar ustanovljeno borzo dopolnil dipl. agr. A. Jamnik. V lahki poljudni obliki in z mnogimi praktičnimi primeri podaja knjižica mnogo, vsakemu trgovcu, obrtniku, kmetovalcu, sploh vsakemu podjetniku, dijaku trgovskih učnih zavodov, in vsakemu manjšemu kapitalistu prepotrebni naukov. Knjižica obsega 192 strani, njena vsebina je: uvod, glavni dobitki, umetnost naložbe kapitala, temeljni pojmi za razumevanje borznitstva, obisk na borzi, tajnost bogastva, menica, ček, od česa živijo banke (depozitni, akceptnokreditni, diskontni in

eskomptni, lombardni, ustanovljajni in emisijski, komisijski, menjalniški, devizni, hipotečni in razni drugi posli), za kulisami bančništva, razne zanimivosti iz denarnega prometa, bankovci, banka in borza, borza in država, borza in narodno gospodarstvo, banka hranilnica, banka in industrija, banka in država, praktični nasveti za naložbo kapitala in za špekulacijo, zagonetka premijskih poslov, prolongacijski posli, kontremine, blagovna ali produktna borza, tolmač tehničnih izrazov. Je to edino in prvo delo svoje vrste med Slovenci. Knjižica je zelo praktična in poceni ter jo vsakomur najtopleje priporočamo. Stane 20 Din, s poštnino vred. Naročila in denar je vpošiljati na g. dipl. agr. A. Jamnik, Ljubljana, Knafljeva ulica 15./I.

V članku „Brezvestno odiranje“, ki smo ga priobčili v številki od 29. avgusta t. l. smo omenili, da je bila „v prejšnji državi (Avstriji) navada, da je državna uprava za vsako pokrajino določila **gotov znesek** kot davek“ in da je potem davčni nadzornik „te zneske... razdelil... na pleča posameznih davkoplačevalcev“. Trdili smo torej — da rabimo

znastveni izraz — da so bili vsi davki kontingentirani. Od poučene strani pa smo bili sedaj opozorjeni, da se je delila na davkoplačevalce, čeravno tehnično drugače, tudi zemljarina. Vsi drugi davki, zlasti pa najvažnejši, t. j. hišna najmarina, posebna pridobnina, ki jo plačujejo banke, hranilnice in zadrage, in dohodnina pa se niso repartirali (porazdeljevali) na podlagi kake že naprej določene svote, ampak so se izračunali nasprotno, t. j. z odstotkom, določenim v zakonu, na podlagi zneskov, ki so se kot najemnina, (najemna vrednost), bilančni dobiček ali dohodek ugotovili za vsako odmereno dobo posebej, tako da se je vnaprej moglo le več ali manj natančno ceniti, koliko bo nesel davek, nikakor pa, da bi smela državna uprava porabiti le neko določeno svoto in ne več. Na teh načelih zakonodaja v naši državi dosedaj ni ničesar spremenila, **če tudi pri teoretičnih vedno bolj prodira mnenje, da bi se s pametnim kontingentiranjem še najprej dalo rešiti naše pereče vprašanje.** — Opozarjamo na današnji članek o „izjednačenju davkov“, ki je danes tehnično nemogoče.

Pospeševanje zoritve grozdja.

Namen vsega rastlinstva na svetu je, da doseže prej ali slej svojo zrelost in s tem svojo pravo vrednost. V dosego najvišje stopnje zrelosti je potrebno, da rastlina raste pod ugodnimi živlenskimi, odnosno rastnimi pogoji. Skoro vsaka rastlina zahteva drugačne živlenske pogoje, sicer shira in naposled popolnoma usahne. V vročih tropskih krajih rastejo drugačne rastline, kot pri nas, ali še dalje na severu. Rastline toplih krajev bi se nepovoljno razvijale, ako bi jih prenesli v mrzlo zemljo severnih krajev in narobe. Sicer se pa tudi tako preseljena rastlina privadi sčasoma na neugodno podnebje ter raste naprej, četudi z manjšim uspehom, kakor poprej.

Nas vinogradnike zanima v prvi vrsti vinska trta, ki je pravzaprav južna rastlina. Njen dom so južne in tople dežele, kakor so kraji ob Sredozemskem morju. V svoji domovini torej, kjer so ji dani najugodnejši živlenski pogoji se ta visoko čislana rastlina najbolje počuti, vsled česar daje tam tudi največje dohodke. Če bi mi mogli vinski trti nuditi enake živlenske ugodnosti, kakršne uživa v svoji pravi domovini, bi dosegli tudi mnogo lepše uspehe v vinoreji.

Vinska trta je potemtakem rastlina solnea in toplote. V njeni pravi domovini ima trta večasih toplote še več kot dovolj. To se zgodi tedaj, ko solnčni žarki poleti kar po tri mesece zaporedoma razžarevajo zemljo brez vsakega dežja in megle. Vpoštevajoč to okolnost, vzgajajo vinsko trto tam enostavno na tleh brez kolja ali kakšne druge opore. S tem, da se razraste trta s svojim širokim listjem po zemlji, ne morejo vroči solnčni žarki preveč izsušiti že itak lahke in suhe vrhnje zemeljske plasti. V suhem

zraku in tleh tudi ne morejo izcimiti različne glivice, ki vinski trti škodujejo. Ker je za razvoj raznovrstnih glivic potrebna predvsem vlaga, je vinska trta pri nas v deževnem poletju vsled glivičnih bolezni, peronospore in oidija, posebno ogrožena.

Kakor že omenjeno, moremo pričakovati od vinske trte le tedaj najvišje dohodke, če ugodimo njenim živlenskimi zahtevam v polni meri. Razlika med ugodnimi rastnimi pogoji južnih krajev in našimi neugodnimi vremenskimi vplivi moramo potemtakem kolikor mogoče zmanjšati, kar je zlasti ob času zoritve grozdja izredne važnosti.

Znano je, da zrahljana, ne s travo in plevelom poraščena zemlja sprejema obilo solnčnih žarkov, ki se od nje odbijajo in na najbližje predmete in rastline na zemlji porazdelijo. Pri tem igra tudi barva odlično vlogo. Temna barva solnčne žarke privlačuje, svetla pa jih odbija. Zrahljana zemlja se ob pripekajočem solncu segreje mnogo bolj, kakor travnata ruša. Čim večja je torej zrahljana in trave prosta zemeljska površina, tem več solnčne toplote lahko zbere in nasprotno. Navedeno naravno prikazen izkoristimo tako, da poskrbimo za plevela čisto zemljo vsaj ob času zoritve grozdja.

Da kolikor mogoče povečamo površino zrahljane zemlje, kopamo tako, da zvrhavamo zemljo med črtami v grebene. Na ta način pride trsje v jarke, ki se nahajajo med grebeni. Vsled večje površine zemlje privabimo tudi več solnčne toplote, ki ugodno vpliva na zoritve grozdja in lesu. To je torej glavni namen grebenov, ki jih delajo napredni vinogradniki in katerih prednosti si marsikdo še ne ve razlagati. (Konec prih.)

Od slej se

razlikuje izvrstni, iz davna preizkušeni »Pravi FRANCKOV« kavni pridatek od ponarejenih proizvodov tudi že na zunaj po novi, rjavomodro-beli etiketi. — Na tej se posebno iztlačijo karakteristični znaki razlikovanja, ki so: im »Franck« in »kavni mlinček«.

»Pravi FRANCK« z mlinčkom« zahvaljuje svojo splošno priljubljenost izvrstnemu aromu in prijetnemu okusu ter svoji izdatnosti in tečnosti.

IZDAJA LJUBLJANSKA ORGANIZACIJA
SLOVEŠKIH AVTONOMISTOV.
Odgovorni urednik Drago Brozovič.
Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Trgovina ŽIBERT

se je preselila iz Prešernove ulice na
Kongresni trg zraven nunske
cerkve ter se cenjenim odjemalcem
priporoča še za nadaljno naklonjenost.

ILIRSKA POSOJILNICA

Ljubljana, Kralja Petra trg 8/I.
sprejema hranilne vloge po 8%
Večje in stalne vloge do 12%.

THE REX CO

LJUBLJANA, GRADIŠČE 10.

Telefon šte. 265.

Najboljši pisalni, razmno-
ževalni in kopirni stroji.
VSE PISARNIŠKE POTREBŠČINE.

Našim rodbinam

priporočamo našo pravo domačo
KOLINSKO CIKORIJO, izvrsten
pridatek za kavo.

Bele klobuke,

oblike po 160 do 200 Din, dvobarvni
170 D in vse drugolične barve 150 D.

Priporoča se najreelneje

Minka Horvat

Ljubljana, Stari trg

Gospodarska poučna knjiga!

Ravnokar je izšla knjižica

„Osnovni pojmi modernega bančništva in borzništva“.

V knjigi je popisano, kako svet dandanes nalaga svoj denar, kako ga upravlja in kam ga nalaga. Popisano je življenje na borzah, kako delajo in od česa žive banke, pomen papirnega denarja, menic, čekov itd. O vseh teh stvarih mora biti dandanes poučen vsak umen gospodar. — Zato je knjiga velike vrednosti. — **Cena Din 20** — s poštnino vred. — Knjiga je izšla v samozaložbi, naroča se pri vseh knjigarnah in pri

Tiskarni J. Blasnika nasledniki, Breg št. 12.

**Nakup gezdov, desk, tramov
in drv. Zaloge trboveljskega
premoga in drv. Prodaja na
debelo in drobno. — Plačljivo
tudi na obroke.**

DRUŽBA ILIRIJA
Ljubljana, Kralja Petra trg 8.
Telefon šte. 220.

JUHAN

v juhi
in v prikuhah
izboljša hrano
nepopisno.

FR. SLOVNIK

LJUBLJANA, Stari trg 2.

priporoča po najnižjih cenah svojo za-
logo izgotovljenih oblek in manufakture.
Obleke po meri se točno izvršujejo.

DRVA,

trboveljski premog

H. Petrič, Ljubljana

Gospodarska cesta 16

Telefon 343.

Naročajte „Avtonomista“!

MERAKL

barve, mastila, lake, kit, emajle, kistove (čopiče)
in zjamčeno čisti firneš najboljše kakovosti nudi

Medić-Zankl

družba z o. z.

Maribor, Ljubljana, Novi Sad,
podružnica. centrala. skladišče.

Tovarne:

Ljubljana - Medvode.

Franc Szantner

Ljubljana, Šelenburgova ul. 1

trgovina čevljev in specialna
tvrdka za ortopedična in ana-
tomična obuvala

sprejema
vsa naročila po meri
in popravila.

Edini tihi pisalni stroj

L. C. Smith & Bros

Mod. 8, brez najmanjšega ropota.

Zastopstvo:

LUDOVİK BARAGA

Ljubljana, Šelenburgova ulica 6./I.

TONE MALGAJ

pleskar za stavbe in pohištvo, lakiranje vozniških koles v ognju,
Soboslikarstvo. Specialni oddelek za črkoslikarstvo na steklo,
pločvino, les, zid i. t. d.

Delavnice: Kolodvorska ulica št. 6.
Celovška cesta šte. 121.

Zadružna banka v Ljubljani

Brzjavlj.: Zadrubanka.

Aleksandrova cesta šte. 5.

Telefon šte. 367.

Vplačani kapital Din 3,000.000.

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje

Trgovska banka d. d., Ljubljana

PODRUŽNICE:

Maribor, Novo mesto,
Rakek, Slovenjgradec,
Slovenska Bistrica

Dunajska cesta 4. (v astni stavbi)

KAPITAL IN REZERVE DIN 18,300.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzjavlj.: Trgevska

Telefoni: 139, 146, 458

EKSPOZITURE:

Konjice,
Meža-Dravograd